

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 9.

LETNIK XXX.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. SEPTEMBRA 1929.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Zadruga in zadruga zakonodaja. — Zadrugi kongres. — Zadruga razstava. —
Dr. Basaj: Škoda Mlekarskih zadrug od malih posnemačnikov. — Razmerje za-
drug do obrtnega reda. Osvoboditev plačevanja taks pri zadrugah. — Zadrugištvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 9, I. 1929.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Redni občni zbor Stavbne zadruge „Katoški dom“ v Mežici, r. z. z. o. z., se vrši dne 22. septembra 1929 ob 11. uri dop. v društveni sobi pri Kevpu. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva. 3. Potrjenje računskega zaključka za leto 1928. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Zadruge za štednjo i zajmove v Sv. Mariji - Medžimurje, r. z. z. n. z., se bo vršil

24. septembra 1929 ob 10. uri dopoldne v zadrugi pisarni. Dnevni red: 1. volitev upravnega in nadzornega odbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Petru na Medv. selu, r. z. z. n. z., so bo vršil dne 29. septembra 1929 ob 3. uri popoldne v župnišču. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. potrditev računskega zaključka za 1. 1928. 3. slučajnosti.

Redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Rajhenburgu, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. septembra 1929 ob 8. uri dop. v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. pregledovanje knjig in računov. 3. odobritev računskega zaključka za 1. 1928. 4. slučajnosti.

V LJUBLJANI DNE 12. SEPTEMBRA 1929.

TIŠK. ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Zadruga in zadružna zakonodaja.

(Referat dr. J. Basaja na kongresu Glavne zadružne zveze dne 1. septembra 1929.)

Za zadružništvo je državna zakonodaja zelo pomembna. Zadružništvu naklonjena zakonodaja lahko pomeni Hermesove peruti za mogočen razmah zadružništva, dočim zadružništvu nenaklonjena zakonodaja lahko mrtvi vse zadružno življenje.

Angleško konzumarstvo.

Anglija, klasična dežela konzumnega zadružništva, je s svojim najstarejšim združnim zakonom „Provident and Society Acts“ dala zadružništvu zdrav temelj, na katerem se je zadružništvo kot svobodna gospodarska ustanova moglo neovirano razvijati. Danes, ko je zgodovina že precej pojasnila činitelje, ki so sodelovali pri mogočnem razvoju angleškega konzumarstva, se med temi činitelji upravičeno navaja svoboden položaj, ki je bil za mlado konzumno zadružništvo ustvarjen z angleškim združnim zakonom.

Nemško poljedelsko zadružništvo.

Splošno priznano dejstvo je, da ima Nemčija najlepše razvito kmetijsko zadružništvo, ki je v drugi polovici 19. stoletja rešilo nemško kmetijstvo pogina in ga usposobilo za vrednega tekmeca kmetijstvu najnaprednejših dežel kot n. pr. kmetijstvu Združenih držav severne Amerike. In tudi v

Nemčiji je bil zgodaj po zaslugi Schulze-Deliszsa udarjen temelj za svoboden, zdrav in neoviran razvoj zadružništva s pruskim združnim zakonom, ki je kmalu postal združni zakon cele nemške države. Pa ne le z ustvaritvijo enotnega zadružnega zakona, tudi pri drugih raznih zakonih je država vedno imela pred očmi skrb, da se z zakonom ustvari trden temelj in neovirana pot novemu gospodarskemu in socialnemu pokretu zadružništva, s katerim se more mali in srednji človek najuspešnejše braniti pred proletarizacijo in pavperizacijo. In ni bila v tem le skrb za narodno blagostanje, bilo je v tem tudi veliko egoizma države same; saj je država na številnih primerih iz svetovne zgodovine in iz svoje preteklosti videla, da je mali in srednji človek s primernim gospodarskim blagostanjem najzanesljivejši temelj narodnega in državnega obstoja in uspeha.

Francosko produktivno zadružništvo.

Nasprotno pa Francijo lahko navajamo kot primer države, ki še do danes ni uvedla posebne zakonodaje za zadružništvo, temveč se še danes zadruge ustanavljajo v največjem številu v obliki akcijske družbe z majhnimi delnicami ali pa v obliki privatne družbe civilnega zakonika. Priznati moramo, da ka-

kor je Anglija ustvarila konsumno zadrugišništvo, Nemčija poljedelsko zadrugišništvo, da se je tudi Francija iskreno trudila, da z ozirom na svoje posebne razmere visoko razvite obrti ustvari svoj tip obrtniških produktivnih zadrug. Ni se bala zato tudi doprinesiti velike žrtve. In vendar moramo reči, da dočim je konzumarstvo in poljedelsko zadrugišništvo v obeh prvo imenovanih državah uspelo in iz njih našlo pot v vse druge države, je produktivno obrtniško zadrugišništvo Francije po lepih in dragih poizkusih večidel propadlo. Upamo si trditi, da je eden izmed razlogov tega neuspeha francoskega poizkusa v tem, da se ni ustvaril pravočasno za te vrste zadrugištva soliden temelj z zadrugišno zakonodajo.

Neenotnost zakonodaje v naši državi.

Kako pa so glede zakonodaje razmere v naši ujedinjeni kraljevini? Da ne bi bilo zadrugišne zakonodaje, radi tega se ne more pritožiti nobena pokrajina. Na teritoriju kraljevine se delijo zadrug na štiri različna zakonska področja s popolnoma različnimi zadrugišnimi zakoni in tudi z različnimi pogoji za obstoj in razvoj zadrugišništva.

Delo za unifikacijo zakonodaje.

Razumljivo pa je z ozirom na to veliko razliko v zakonodaji po posameznih pokrajinah teženje vseh zadrugarjev v državi, da se predvsem za ves teritorij kraljevine uveljavi enoten zadrugišni zakon in da se zadrugam na vsem teritoriju kraljevine nudijo enake zakonite ugodnosti in zahtevajo tudi enaki pogoji za te ugodnosti, ako zadrug vršijo občekoristno delo.

Reprezentant te skupne težnje po unifikaciji zadrugišne zakonodaje pa je bil ves čas od svoje ustanovitve v l. 1919 pa do danes, ko obhaja že svojo desetletnico, Glavni zadrugišni savez v Belgradu, v katerem so se v pravem zadrugišnem bratstvu in v

iskrenem prijateljstvu takoj v početku našega narodnega ujedinjenja ujedinile tudi vse zveze v kraljevini.

Bilo bi predolgo, ako bi navajal in opisoval dolgotrajno in žal do danes še ne z uspehom kronano pot vseh naporov, vsega dela in poiskusov Glavnega zadrugišnega saveza za unifikacijo zadrugišne zakonodaje od M. Štiblerjevega načrta iz leta 1922 pa do zadnjega načrta Glavnega zadrugišnega saveza, ki so ga letošnje spomlad ponovno še predelale slovenske zadrugišne zveze, za katerega so se na zadnji glavni skupščini zedinile vse zadrugišne zveze v državi in ki se nahaja sedaj pri gospodu ministru za poljedelstvo.

Ob desetletnici Glavnega zadrugišnega saveza moremo z žalostjo le to ugotoviti, da gotovo ni bilo v korist našega celokupnega zadrugišništva, da se zakonski načrti Glavnega zadrugišnega saveza niso mogli resnejše vzeti v pretres in da še ob desetletnici Glavnega zadrugišnega saveza v njem včlanjene zveze in njihove zadrug spadajo v štiri različna zakonska področja. Če bo zakon le polovico tako dober, kakor je njegovo rojstvo dolgotrajno in težavno, potem smemo upati na najboljši zadrugišni zakon.

Zahteve zadrugišništva.

Zdi se nam pa važno, da sedaj, ko je zakon prišel v zadnje roke in verjetno ni več daleč do njegove uzakonitve, povdarimo sledeče točke:

Enoten zakon za vse zadrug.

1. Zadrug vseh vrst in poklicev, kmetov, obrtnikov in delavcev, naj se uredijo z enim skupnim zakonom o gospodarskih zadrugah.

Radi bi bili tu še dostavili, naj bi ta zakon tudi obsegal uradniške zadrug. Žal je ta stvar zamujena in se je poseben položaj uradniških zadrug že tako daleč razvil

in opredelil, da je radi njegovega posebnega privilegiranega položaja izgubljena vsaka beseda v tej nameri, da bi se tudi uradniško zadružništvo danes podredilo enotnemu zadružnemu zakonu.

Istotako je tudi glede zadrug za poljedelski kredit treba ugotoviti, da je z ustanovitvijo Privilegovane agrarne banke in ukinitvijo direktije za poljedelski kredit, zlasti pa s prisojo vsega premoženja direktije privilegovani banki položaj zadrug za poljedelski kredit na podlagi rudimenta zakona o poljedelskem kreditu postal tako nejasen, da bo po našem tudi za zadruge za poljedelski kredit najboljša rešitev ta, da zahtevajo same podreditev pod obči zadružni zakon.

Zakaj toliko povdarjamo, naj se za vse zadružništvo vseh poklicev ustvari enoten zadružni zakon? Zato, ker to odgovarja duhu demokratične države, duhu demokratičnega jugoslovanskega naroda in ker to tudi odgovarja duhu zadružnega demokratizma. „Privilegia sunt odiosa“. To velja posebno za kaos zadružne zakonodaje, kakor je pri nas nastajala in se razvijala prva leta po vojni. Demokratična država pa mora malim in srednjim ljudem, kmetom, delavcem in obrtnikom staviti enake zakonske pogoje in nuditi enake ugodnosti, ako si v zadružni skupnosti hočejo izboljšati svoj gospodarski in socialni položaj. Ti ljudje morajo čutiti, da so pred državo in zakonom vsi enakovredni državljani, da so pred državo in zakonom vse zadruge enakovredne. Iz tega bodo potem izvajali, da so tudi zadrugarji pred zadrugo enako vredni.

Če bi se bil ta demokratični princip postavil prva leta po ujedinenju, bi nam bil prihranjen velik kos precej brezplovnega zakonodajnega dela in bi bili obvarovani pred kaosom, ki je nastajal z novimi in novimi zadružnimi zakoni v zakonodaji.

Mesto da se vzame za podlago svobodna zadruga s privatno inicijativo, so se delali najprej poizkusi s posebnim tipom zadrug za poljoprivredno obnovo, po katerih neuspehu je sledil drug poizkus z angažiranjem velikih državnih sredstev v svrhu kolonizacije, to so kreditno-nabavljalne zadruge „Agrarne zajednice“. Ko tudi tu ni bilo mogoče doseči mogočnega ljudskega gibanja z zunanjim efektom, se je napravil še tretji poizkus z zadrugami za poljedelski kredit, potem katerih naj bi se dalo kmetu za njegove kreditne potrebe cele pol milijarde državnih sredstev.

Mogoče imajo pa vsi ti poizkusi vendar eno dobro posledico in to spoznanje, da pravo zadružništvo, ki naj res postane ljudsko gibanje in ljudski spas, more temeljiti edino na svobodi, demokratizmu in privatni inicijativi. Zadruga ravno hoče svobodno izbiro moralno in intelektualno višje stoječih mož za vodstvo gospodarskega kolektiva radi obče koristi. Vsak poizkus, da se daje inicijativa državi, da vzame država vodstvo in da nudi država večja sredstva, se običajno razume napačno in privabi v prvi vrsti nesolidnejši element, ki mu je glavno priti na lahek način do državnega denarja, postranska stvar pa ustvarjati napredek s skupnimi žrtvami, s skupnim delom in za občo korist.

Radi gori navedenega načela zadružnega demokratizma tudi ne bi bilo pravilno, ako bi se hotelo (kot se čujejo glasovi) delati poseben zakon za kmetijske zadruge in poseben zakon za obrtniške zadruge. Z zadružnim zakonom se urejaj socialna in gospodarska skupnost malih in srednjih ljudi radi velikega gospodarskega interesa, še več, radi nujne gospodarske potrebe, ki jo imajo mali in srednji ljudje po gospodarski skupnosti, pa tudi radi socialnega interesa, ki ga ima država na primernem blagostanju

malih in srednjih ljudi, katerih zadovoljnost je najtrdnější temelj države.

Minimum formalnosti.

2. Drugi postulat ob priliki uzakonitve enotnega združnega zakona je pa ta: minimum formalnosti in stroškov pri ustanovitvi zadruga in minimum uradnih poslov z raznimi oblastmi tekom obstoja in delovanja zadruga.

Ustanovitev zadruga je treba olajšati, da nebi bilo treba malim ljudem priti do svoje gospodarske skupnosti šele po za nje neprimernih stroških ter po težavnih potih skozi pisarne oblastev, notarjev, advokatov ali celo zakonitih pisarjev.

Minimum stroškov in poslov z raznimi oblastmi pa zahtevamo tudi za čas dela in obstoja zadruga. Vedeti moramo, da je inteligenca na selu zelo maloštevilna in da še od te maloštevilne inteligence le manjši del čuti poklic in sposobnost pomagati kmetu pri njegovih naporih v gospodarski skupnosti. Zato bo v glavnem zadruga vedno le navezana na vodstveno delo moralno in intelektualno višje stojećih kmetov samih. Zakonodaja mora radi tega glede formalnosti le toliko zahtevati, na kolikor brez nadaljnega pri osnovno šolski izobrazbi lahko računa.

„Združništvu prosto pot!“

Glavna zahteva napram združni zakonodaji pa je ta, da mora zakonodaja ukla-

njati vse, da se zasigura nemoteno delo združ. „Združništvu prosto pot!“, mora biti načelo naše združne zakonodaje.

Mi ne pravimo, da naj država že z združnim zakonom zasigura združništvu za njegove začetne potrebe državne milijone. Ker vemo, da je pravo združništvo samopomoč, zato ustanavljanje združništva z državnimi milijoni obsojamo, ker se na ta način že v prvem začetku ustvarja zanašanje na tujo pomoč, zbira nesolidnejši element, kar vse je protivno pristnemu združnemu teženju po samopomoči potom skupnosti. Kar se pa od združne zakonodaje upravičeno zahteva, je pa to da z vsemi sredstvi pripravlja prosto pot svobodnemu združništvu. Radi tega smatramo, naj bi imel že združni zakon sam določbe o davčnih ugodnostih, o taksnih oprostih, o poštinskih prostostih, o prednosti zadrug pri državnih in samoupravnih dobavah in delih itd., kakor je tudi združni zakon bivše kraljevine Srbije vse te stvari sam rešil in tako ustvaril načelo: „Združništvu prosto pot!“ Da se je srbsko združništvo v težkih in še dosti primitivnih gospodarskih razmerah srbskega kmeta tako hitro in mogočno razvilo že pred vojno, zato gre zasluga vse časti in spoštovanja vrednim pionirjem srbskega združništva, gre pa tudi zasluga srbskemu združnemu zakonu, ki je znal utsvariti za združništvo prosto pot. (Dalje prihodnjič.)

Združni kongres.

Ob veliki udeležbi delegatov in članov posameznih zadrug se je vršil v nedeljo 1. septembra združni kongres, na katerem se je proslavila desetletnica obstoja Glavne združne zveze v Beogradu.

Kongres se je pričel ob 9. uri zjutraj. Predsedovali so gg. ravnatelj Bogumil Re-

mec, minister n. r. A. Kristan in R. Galjer. Otvoritvi so prisostvovali med drugimi kot zastopnik kmetijskega ministra g. inspektor M. Štibler, kot zastopnik velikega župana ljubljanskega g. vladni svetnik dr. Andrejka, oblastni komisar Dr. Natlačen, predsednik zbornice za TOI g. Jelačin, predsednik De-

lavske zbornice g. M. Čobal, predsednik Kmetijske družbe g. I. Sancin, zastopnik ljubljanskega župana g. Jančigaj i. dr.

Iz kongresa so bile poslale pozdravne brzojavke kralju in ministroma dr. Korošču in dr. Frangešu. Mnoge inozemske zadružne zveze so brzojavno pozdravile kongres. Pozdravnim govorom zastopnikov oblasti in nekaterih delegatov so sledili referati.

Ing. I. Varga, tajnik Glavne zadružne zveze v Belgradu je imel slavnostno predavanje o desetletnici obstoja in dela Glavne zadružne zveze. Podal je kratko zgodovino zveze in očrtal njeno delo. Omenil je posebno prizadevanja za enoten zadružni zakon ter za ustanovitev centralne zadružne banke. Referat ing. Varge bomo prinesli v izvlečku v eni prihodnjih števil, zato se sedaj omejimo le na te podatke.

Drugi referat je imel g. dr. J. Basaj o „Zadrukah in zadružni zakonodaji“. Ta referat prinašamo na drugem mestu v celoti. Namestnik ravnatelja Glavne zveze srpskih kmetijskih zadrug v Belgradu, g. ing. Vojislav Gjurdjević je govoril o zadružništvu kot o novem gospodarskem sistemu. Njegova izvajanja so bila v kratkem ta-le:

Osnova sedanjega sistema gospodarstva in življenja je liberalna šola, ki pušča svet takšen kot je, se ne trudi, da ga reformira in pozna prav za prav samo en princip, svobodno konkurenco. Ta šola ima svoje pristaše, ki so prepričani, da ni mogoč noben drug družabni red kot tak, ki je zgrajen na pravilih ekonomsko-liberalne šole. Zadružništvo pa je pokazalo, da je mogoče še kaj drugega. Ono ve, da je v pravilih ekonomsko-liberalne šole nekaj, kar se ne vjema prav, da nekaj ni v redu v družbi, ki na teh pravilih sloni. Končno so spregledali tudi znanstveniki zadružništvo kot sistem. Zadružništvo je prodrlo! Drug njegov nasprotnik je poleg kapitalizma socializem z

vsemi svojimi radikalnimi izrodki. Toda tudi on ne bo odrešil človeštva kot ga ne bo kapitalizem. Dandanes imamo že mnogo znanstvenikov, ki odklanjajo liberalne doktrine in sprejemajo zadružno misel. Zadrugre da nimajo one preteklosti kot kapitalizem, nimajo pa za seboj one bede in trpljenja, ki ga je zapustil kapitalizem na svojih pohodih, oprt na principe liberalno-ekonomske šole. Zadružništvo ne misli tako kot kapitalizem, da vodi beda k dobremu, temveč da more zlo roditi le zlo. Ker kapitalisti čutijo veliko nevarnost, ki jim preti v zadružništvu in ker ga ne morejo ubiti s svojo svobodno konkurenco, postopajo drugače: sami silijo v zadrugre in jih skušajo potem prevzeti. Zato bodi načelo: s paraziti ven iz zadrug! Zadrugre zadružnikom!

Referat o sodobnih principih zadružne organizacije je imel tajnik Osrednje zveze hrvatskih kmetijskih zadrug iz Zagreba, g. Nikola Jagatič. On je izvajal v glavnem: Raiffeisen je l. 1865. rekel, da je edina pomoč v organizaciji, ki je zgrajena na krščanskih načelih, v organizaciji, ki more na znotraj mirno in bratsko zvezati vse sloje naroda, da se odpravi vladajoča beda. Individualizem ali gospodarski liberalizem pretirano naglašava pravice posameznika ter zanika solidarnost ljudi. Profit je končni cilj in namen kapitalizma. Vsa družba in vse človeštvo mu je pa vredno samo toliko, kolikor more služiti njegovim interesom. Kapitalizem je izval pokret nasprotne skrajnosti, t. j. socializem in vse njegove oblike. Sistem, ki ga propagira, da naj bo država lastnica vsega kapitala, posameznik pa naj bi ne imel pravic, ne odgovarja naravnim zakonom. Tudi zadružništvo ima svoje zakone. Zadružništvo je v sredi med socializmom in individualizmom, ni pa kompromis med obema. Z zadružnim sistemom je svobodna družabna skupnost, ki

stremi za tem, da se izboljšajo gospodarski cilji, socialno, kulturno in moralno stanje posameznikov, združenih po svojih malih močeh, ki pa se združi v prometu v eno samo veliko moč. Zadruga se upravlja po gospodarskih načelih v obliki organizacije dela. Ona dela brez namena za dobičkom, in bazira na principih samopomoči in vzajemnosti.

Inspektor kmetijskega ministrstva, g. Miloš Štibler je poročal o zadružnem šolstvu. Po njegovem mnenju na zadružno propagando in zadružno šolstvo ne sme vplivati samo čista kupčijska stran zadružništva. Treba je gledati tudi, kako naj se spremeni mentaliteta ljudi, ki prihajajo v zadružništvo. Prej lje veljalo načelo: Človek je človeku volk. Zadružništvo pa ima nalogo, da to mentaliteto spremeni. Zadruga spaja na lep način egoizem z altruizmom. V tem je zadružna mentaliteta. Najboljše sredstvo za njeno privzgojitev pa so redne, stalne zadružne šole, ki obravnavajo obe strani zadružništva, čisto kupčijsko in drugo čisto idejno.

Za dobro vodstvo zadružnih podjetij in zadružnega gibanja so zadružnim zvezam potrebni dobri revizorji in dobro uradništvo, ki pozna zadružno delo. Danes ni naroda z dobro razvitim zadružništvom, ki nima zadružnih šol. Zato pa moramo mi zadružnemu šolstvu posvečati največjo pozornost in upamo, da bomo mogli na drugem jubilejnim kongresu pokazati na njegove pozitivne uspehe.

G. Marin Glavina iz Novega Sada je v svojem referatu razložil pomen agrarnih zadrug za naše kmetsko prebivalstvo. V dokaz zato je navajal veliko delo, ki so ga agrarne zadruge izvršile v Vojvodini. Bogastvo kolonistov Vojvodine je v pretežnem delu zrastle iz dela agrarnih zadrug, tako živinorejskih, mlekarških, kreditnih, zlasti pa

vodnih zadrug. Ko se je začelo izvajanje agrarne reforme, se je na stotisoče ljudi potegovalo za zemljo. Ko so pa prišli na zemljo, so bili naenkrat brez sredstev, niso imeli dovolj orodja, živine za obdelovanje, semen in stanovanjskih prostorov. Tu jim je priskočilo na pomoč zadružništvo. Potom zadrug so si začeli nabavljati material, orodje, semena in gradili so si hiše. Agrarne zadruge so začele poslovati boljše šele, ko so se združile v zveze. Tako imamo sedaj Zvezo agrarnih zajednic v Novem Sadu, v Splitu, Skoplju, Mariboru in Velikem Bečkerku. Agrarne zajednice pa še čaka veliko delo, ker moramo reči, da agrarna reforma pri nas še ni zaključena.

Na podlagi referatov je kongres sprejel teh šest resolucij:

1.) a) Kongres se s hvaležnostjo spominja ustanovnikov Glavne zadružne zveze in jim pošilja svoje pozdrave, v prvi vrsti pa pionirju našega zadružništva g. Mihajlu Avramoviću. b) Kongres apelira na sedanjo upravo Glavne zadružne zveze, da zvesto in energično vstraja še nadalje pri izvrševanju nalog Glavne zadružne zveze, zlasti onih, ki se tičejo iniciative za osnovanje potrebnih ustanov in organizacije, kakor tudi boljše ureditve, oziroma sedanje reorganizacije. c) Kongres je vsekakor prepričan, da moreta samopomoč in lastna iniciativa biti sigurni podlagi za močni razvoj našega zadružništva, ravno tako pa ne dvomi tudi o važnosti pomoči, ki jo more nuditi našemu zadružništvu vsa naša javnost, zlasti pa kraljevska vlada dobro umevajoč iskrena stremjenja zadružništva. Radi tega kongres apelira na vso našo javnost, v prvi vrsti pa na kraljevsko vlado, da prizna in pomaga naporom našega zadružništva.

2. Glavna zadružna zveza in zadruge, zastopane na kongresu Glavne zadružne zveze prosijo kr. vlado: a) Da po tolikih

naporih za unifikacijo zadružne zakonodaje uzakoni enoten zadružni zakon za vse vrste zadrug in za zadruge vseh panog, ki morajo v vsakem slučaju uresničiti načelo: združništvu je potrebna prosta pot. b) Da se ukine za vse zadružne zveze krivični 6 % rentni davek na njihov likvidni denar pri bančnih zavodih in da se obdavčevanje prihrankov v rajfznavkah oprosti rentnega davka. c) Da se že vnaprej pripravi najprimernejši in pravičen način pomoči našemu zadružništvu v obliki oprostitve davkov, taks in poštnih pristojbin ter da se pri državnih nabavah daje zadrugam prednost. d) Da se pri nujno potrebnih zakonih o pospeševanju kmetijstva, zakona o mlekarstvu in vinu, kakor tudi pri obrtnem zakonu računa z zadružništvom v tem smislu, da more zadružništvo najboljše ščititi interese producentov in konsumentov.

3. Zadružne organizacije morajo služiti edinole zadružnim ciljem, ne smejo pa biti izrabljene v druge namene. V velikih družabnih nasprotjih, ki vladajo danes, je zadružništvo v glavnem pozvano in zmožno, da reši ta nasprotja v korist malega delovnega človeka.

4. Glavna zadružna zveza smatra za nujno potrebno, da se osnuje potrebno število zadružnih šol, kakor obstoja ena v Ljubljani že 20 let in kakor je bila druga pred kratkim osnovana v Zagrebu. Take šole bi bilo treba osnovati še v Beogradu, Skoplju in Sarajevu, vendar pa je treba osnovati v Beogradu še zadružno visoko šolo. Kmetijsko ministrstvo in prosvetno ministrstvo se naprošata, da posvetita temu vprašanju potrebno paznjo in da si zagotovita sodelovanje Glavne zadružne zveze.

5. a) Ministrstvo za kmetijstvo se naproša, da čim prej spremeni zakon o sno-

vanju agrarnih zajednic in o brezobrestnih posojilih, da bi mogle te zajednice svoja pravila prilagoditi zadružnemu zakonu. Vse to pa je možno le z uzakonjenjem enotnega zadružnega zakona. b) Da kraljevska vlada podpre agrarno zadružništvo, da to čim bolj pospeši delo za kolonizacijo v interesu države same. c) Da se čim prej uzakoni zakon o agrarni reformi v interesu povečanja kmečke produkcije.

6. Glavna zadružna zveza neustrašno izpoveduje svetla načela svobodnega zadružništva, samopomoč, vzajemnost, samoupravo in samoodgovornost, ki vodijo k uresničenju zadružnih ciljev: da se odpravi beda, da se dvigne prosvetno stanje širokih slojev naroda in da ga moralno prerodi. To načelo mora Glavna zadružna zveza povsod poudariti, naglašati in širiti, da bo ves naš narod prežet z njim. Glavna zadružna zveza se mora tudi zavedati, da je treba tudi mladini zgodaj vcepiti razumevanje zadružnega pokreta. Odločena je, da bo živo skrbela za vzgojo zadružne mladine.

V nedeljo popoldne, so si zadružniki skupno ogledali zadružno razstavo na velesejmu o kateri so se zelo pohvalno izražali. V ponedeljek pa so se v avtobusih peljali na Gorenjsko ter so si ogledali naše zadruge v Št. Vidu nad Ljubljano, v Škofji Loki, Žabnici, Naklem, Tržiču in v Kropi. S tem izletom so bili srbski in hrvatski zadrugarji zelo zadovoljni, ker so mogli tako vpoznati od blizu naše zadružne organizacije. Večina delegatov se je v ponedeljek zvečer vrnila domov. Tisti pa, ki so še ostali, so si v torek ogledali razna naša zadružna podjetja v Ljubljani. Posebno so se zanimali za delovanje zadružnih zvez in za način njihove organizacije.

.....

Zadružna razstava.

Zadružništvo je vedno delalo na tihem, brez hrupa, brez reklame. To je v njegovem bistvu. Prišel pa je sedaj vendar trenotek, ko je bilo umestno, da tudi slovensko zadružništvo pokaže svoje delo in sadove svojih naporov. Glavna zadružna zveza v naši državi je obhajala desetletnico. Zastopniki zadružnih zvez v Jugoslaviji so želeli, da bi spoznali natančneje slovensko zadružništvo, zato je bila prirejena letošnja zadružna razstava.

Razstava zadružništva v Sloveniji je prva in majhna. Kljub temu pa smo prepričani, da bo dosegla pri vsej svoji skromnosti v polni meri svoj namen, ki je: propaganda zadružne misli. Upamo, da bo uvidela vsa javnost pomen in potrebo zadružnega dela in da bodo naporu zadružnih delavcev po tej razstavi našli več razumevanja in podpore. Prav tako bodo pa tudi zadružniki sami jasneje čutili, da res delajo za veliko misel, ko oznanjajo s svojimi požrtvovalnimi naporu nauk o potrebi skupnosti.

Slovensko zadružništvo predstavlja te le zveze: Zadružna zveza v Ljubljani, ki ima včlanjenih danes 563 zadrug, Zadružna zveza v Celju s sedežem v Žalcu, ki je imela koncem l. 1928. 161 članic, Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani s 157 članicami in Zveza gospodarskih zadrug v Jugoslaviji v Ljubljani (42 članic). Le nekaj malega je zadrug, ki niso članice nobene gori imenovanih zvez. Kako so zadruge krajevno razdeljene po raznih delih Slovenije je razvidno iz stenske zemljepisne karte, katero je narisal tajnik Zadružne zveze g. Anton Kralj. Iz te karte je razvidno, koliko zadrug ima Slovenija, kje je zadružništvo bolj razvito in kje manj, koliko članic ima ena in druga zveza in tudi s čim se ena in druga zadruga peča. Statistične tabele, ki so bile razvrščene

okrog te zemljepisne karte, pričajo o razvoju in razcvitu vsega slovenskega zadružništva. Statistični podatki o obrestni meri jasno pričajo, kako so naše male kmetske posojilnice Raiffeisenovega sistema pri nas strle denarno oderuštvo; pričajo pa tudi, da danes pod tihim in nevidnim vplivom malih kreditnih zadrug obrestna mera v Sloveniji ne gre kvišku nikjer in da tudi bančna obrestna mera pod tem vplivom pri nas tako nizko stoji kot nikjer v državi.

V oddelku Zadružne zveze v Ljubljani je dominirala slika Kreka, mnogoletnega predsednika Zadružne zveze in glavnega propagatorja kmetskega denarnega in delavskega konsumnega zadružništva.

Delo in razvoj Zadružne zveze so ilustrirale na razstavi razne tabele, iz katerih je med drugim razvidno, da so imele koncem leta 1928 pri njej članice naloženih 145 milijonov Din, da so imele l. 1927 vse njene članice preko 690 milijonov vlog, da je znašal celokupni promet njenih zadrug nad 4,5 milijarde. Zlasti številke, ki govorijo o vlogah in s tem o varčevanju našega malega človeka, so ogromnega pomena za vse naše narodno gospodarstvo. Pričajo, da zbiramo tudi Slovenci svoj narodni kapital, da se bomo mogli osvoboditi tujstva, pričajo, da hitro raste smisel za varčevanje. Če ne bi naše denarno zadružništvo storilo ničesar drugega, bi že to dovolj podčrtalo njegov pomen.

Nazorno so kazale na velesejmu svoj razvoj produktivne zadruge.

Prva žebeljska in železoobratna zadruga v Kropi je razstavila svoje železne izdelke, najrazličnejše žeblice, vijake, tirfene itd. Leta 1895 ustanovljena zadruga je rešila propadajočo ročno obrt in jo industrijalizirala. Danes preživlja neposredno v Kropi 290 ljudi, v Kamnigoric pa 135. Prometa ima zadruga

okrog 11 milijonov letno. Zadruga mirno lahko trdi, da je rešila Kropo pogina.

Podobno kot v Kropi žebjarje, je združila Sitarška zadruga v Stražišču domače delavce, ki delajo sita, v močno zadrugo. Ta jim je omogočila, da gredo sita daleč v inozemski svet. Slamnikarska in klobučarska zadruga v Mengšu je industrijalizirala slamnikarsko obrt in odprla pot domačemu blagu na svetovni trg. Veliko nade vzbuja tudi Usnjarska in čevljarska zadruga „Runo“ v Trziču. Zadruga je še mlada, toda njeni krasni izdelki na razstavi so pričali o smelem napredku. Izmed obrtnih produktivnih zadrug, ki so razstavile svoje blago, naj omenimo še Čevljarsko gospodarsko zadrugo na Dobračevi pri Žireh in Sodarsko zadrugo na Česnjici.

Posebno pozornost so obrnile nase razstavljene čipke Osrednje čipkarske zadruge. Zadruga je bila ustanovljena l. 1920 in zaposluje danes okrog 1500 delavk v tej domači obrti. Čipke izdelujejo delavke na roko iz pristnega lanenega sukanca iz Češke. Blago zadruga večinoma izvaža v inozemstvo: v Avstrijo, kjer na dunajskem trgu čipke te zadruge prevladujejo, v Nemčijo, Anglijo, Kanado in Dansko, deloma tudi v Združene države Sev. Amerike.

V Zadružni zvezi je včlanjenih 55 nabavnih in prodajnih zadrug in 24 kmetstko-strojnih. Da se tem olajša nakup in prodaja, je bila ustanovljena posebna velikonakupna centrala Gospodarska Zveza. Obseg te centralne zadruge je razviden iz tabel, ki pričajo o njenem velikem prometu. Umetnih gnojil je prodala l. 1928 na pr. 277 vagonov, žita 860 vagonov in mlevskih izdelkov 296 vagonov.

Njena last je tudi Milarna in svečarna na Viču pri Ljubljani. Ta izdeluje sedem vrst mila. Najbolj znani vrsti in povesod dobro upeljani sta znamki: Gazela in La Gerbe.

To podjetje je v čisto združnih rokah in edino te vrste, ki je v čisto slovenskih rokah.

Naj omenimo dalje Prvo delavsko konsumno društvo s sedežem v Ljubljani in 30 podružnicami po raznih krajih Slovenije.

Že dr. Krek se je bavil z mislijo, da treba ustanoviti posebno združno banko, ki naj regulira denarni promet našega združništva. Uresničenja te misli v stari Avstriji ni doživel, po prevratu pa je njegova misel brž spet oživela. Leta 1920 je že začela poslovati Zadružna gospodarska banka v Ljubljani. Da je bila na mestu, priča njen hitri in zdravi razvoj. Danes ima 10 podružnic v raznih delih države in predstavlja po svoji moči drugo največjo slovensko banko. Njena bilančna svota je znašala koncem leta 1928 400 milijonov Din. Delnice te banke so po ogromni večini v združnih rokah.

Stavbinskih zadrug je včlanjenih v Zadružni zvezi 23. Razvile so se zlasti po vojni. Nekateri so storile naravnost ogromno delo. Zadruga „Dom“, stavbna zadruga državnih nameščencev in upokojencev, je sezidala v zadnjih letih 58 hiš. Slike hiš, ki jih je sezidala svojim članom, je tudi razstavila.

Enako so tudi razne druge zadruge vsaj z eno ali drugo sliko skušale ilustrirati svoje delo. Tako živinorejske, ki jih je včlanjenih v Zadružni zvezi 26, in zadružne elektrarne, 21 po številu.

Mlekarske zadruge so razstavile svoje izdelke v paviljonu G, kjer je bila razstava vsega mlekarstva. Članice Zadružne zveze, 36 po številu, so se tamkaj zbrale pod vodstvom članice „Osred. mlekarne v Ljubljani“.

V desnem oddelku paviljona K je uredila izstavljene predmete Zveza gospodarskih zadrug v Jugoslaviji v Ljubljani. Najvažnejša zadruga te zveze je Konsumno društvo za Slovenijo v Ljubljani. To ima 50 prodajalen v raznih krajih Slovenije. Članov

šteje 17.000, ki imajo 1.400.000 Din deležev. Lastnih domov ima 11. Blaga prodaja letno za 26 milijonov. V hranilnih oddelkih konsuma je zbranih 10 milijonov vlog. Poleg tega konsuma so razstavile še tri konsumne zadruge: Zagorje, Trbovlje, Hrastnik.

Zanimive so zadruge delavske pekarnice. Ljubljanska ima 4 lastne prodajalne in odaja kruh še 116 drugim trgovcem odjemalcem, mariborska ima 3 lastne prodajalne in prodaja kruha za 4 milijona letno, zagrebška prodaja celo za 7.5 milijona.

Izmed produktivnih zadrug naj omenimo: Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev (Glince), „Delta“, zadruga za izdelovanje perila v Ptuj in produktivno zadrugo knjigovezov.

Stavbene zadruge so izstavile razne slike in načrte. Omeniti je posebej znano zadrugo „Stan in dom“, ki ima v dveh naselbinah 70 hiš v vrednosti 11 milijonov Din.

Najstarejša kreditna zadruga te Zveze je Hranilno in posojilno društvo delavcev v Mariboru, ki obstoji od l. 1871. Denarna centrala te Zveze je „Zadružna banka“, ki je začela poslovati leta 1922.

Zveza slovenskih zadrug je zavzela osrednji del paviljona. Zveza je imela koncem l. 1928 22 milijonov vlog in 244 milijonov prometa. Hranilne vloge vseh njenih članic znašajo 258 milijonov in njih promet 1.323 milijonov.

Razstavile so svoje izdelke zadruge: Ekonom, ki je osrednja nakupna zadruga za članice te zveze; Sodarska zadruga v Tacnu, Vrborejska zadruga v Notranjih Goricah in Kmetijska tiskovna zadruga.

Pozornost vzbuja zadruga „Velesojem“, ki je včlanjena pri tej Zvezi in je tako razstavila na jesenskem velesojmu sama svoje delo in svoj razvoj.

Druge zadruge so kot v drugih oddelkih pokazale svoje delo z raznimi slikami, diagrami, statistikami itd.

Danes ni več dvoma, da je zadružništvo močan gospodarski faktor v razvoju našega naroda in morda še močnejši na poti k konsolidaciji družabnih razmer. To so hotele pokazati slovenske zadružne zveze na tej razstavi, v kolikor se da tiho zadružno delo sploh javno razstaviti.

Dr. Basaj:

Škoda mlekarskih zadrug od malih posnemalnikov.

Mlekarske zadruge po deželi se pritožujejo, da se vozijo po kmetih na avtomobilih agenti, ki vsiljujejo kmetom posnemalnice in pinje. Agenti se hvalijo, kako bo kmet na ta način dobil najboljšo ceno za mleko in toliko obljublja, da veliko kmetov premotijo in jim obesijo za drag denar male posnemalnice in pinje.

Kmet začne potem s posnemanjem mleka svojih krav; ko pa vidi, da je tega premalo, začne kmalu zbirati tudi mleko pri svojih sosedih in postane nehote mlečni

prekupec. Mlekarska zadruga v dotičnem kraju, ki je že komaj prej imela od kmetov na razpolago zadostno množino mleka, pa ima naenkrat opraviti s konkurenco dveh do treh prekupcev.

Človek bi mislil, da bo pri kmetih toliko uvidevnosti, da bodo znali primerno zavrniti neutemeljene obljube agentov. Človek bi mislil, da bodo kmetje zlasti glede prodaje mleka vedeli prav ceniti **zadružno skupnost**. Toda žalibog, dogaja se nasprotno. Zadružna organizacija mlekarstva se z ved-

no številnejšim in številnejšim nakupom malih posnemalnikov na kmetih izpodkopaže in njeno delo onemogoča. To pa edino radi dobička agentov in tovarn, ki hočejo spraviti v denar ogromno število malih posnemalnikov, na drugi strani zbog velike nezavednosti, ki vlada še pri kmetih.

Samo poglejmo, kakšne posledice ima nabavljanje malih posnemalnikov in rastoče število mlekarških prekupev.

1. To podražuje obrat mlekar. Čim večja je množina mleka, tem manjša je režija na liter in obratno. Ker vsled vedno novih prekupev množina mleka pri naših mlekarških zadrugah pada, je jasno, da so obratni stroški na liter vedno večji in vsled tega mleko dražje.

2. To poslabšava produkcijo. Dočim mlekarške zadruge redoma delajo z izučeniimi mlekarji in s strokovno popolnoma opremljeno mlekarno, zna tak prekupec le to, kar mu je v enem ali dveh dneh mogel dopovedati agent in ima na razpolago le posnemalnik in pinjo. Razumljivo je, da more potem tak prekupec izdelovati le maslo druge ali tretje vrste.

3. Posledica poslabšanja izdelkov, zlasti masla pa bo ta, da bo zaupanje konsumenta v te izdelke padlo. Konsument bo tudi radi tega manj kupoval, ker so radi visokih režij pri majhni množini mleka cene previsoke. Slaba izdelava in draga izdelava blaga bo torej stalno zmanjševala konsum mlečnih izdelkov.

Mesto da bi imeli uvidevnost, da bodo le mlekarške zadruge mogle dobro vnovčevati in seveda tudi pravilno predelovati mleko, verjamejo kmetje obljubam agentov in ustvarjajo tak položaj, da v kraju mlekarška zadruga in par prekupev komaj životari. Pri edinosti bi mlekarška zadruga lepo uspevala in bi tudi ugodno mogla plačevati mleko. Vsled razkosanosti pa mlekarška zadruga in prekupci životarijo in vsi skupaj morejo le slabo plačevati kmetu njegov mlečni pridelek.

Zato mora veljati klic: **Ne poslušajte agentov in ne verujte njih obljubam! Oklepajte se svoje mlekarške zadruge,** ki vam more najbolje vnovčiti vaš pridelek in tudi skrbeti za razširjenje konzuma mleka in mlečnih izdelkov.

Razmerje zadrug do obrtnega reda.

O tem, koliko in kdaj so pridobitne in gospodarske zadruge podvržene določbam obrtnega reda, se je že mnogo pisalo in razpravljalo. Do kakega pozitivnega zaključka pa ni prišlo in stvar je ostala nerešena, tako da so mnoge zadruge imele zaradi različnega postopanja oblasti dostikrat velike sitnosti.

Sedaj je izdal veliki župan ljubljanske oblasti podrejenim oblastvom okrožnico z dne 6. junija 1929, ki prinaša nekaj več jasnosti v to zamotano zadevo.

Okrožnica se glasi:

„Predlagajo se mi tožbe, da poslovanje pridobitnih in gospodarskih zadrug, ustanovljenih v zmislu zakona z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70, često krši predpise obrtnega reda in določila združnih pravil s tem, da se razteza na nečlane tudi pri zadrugah, ki so omejene po pravilih na člane, da se tako poslovanje ne prijavlja obrtnemu oblastvu, ali da se celo obrtna koncesija ne izprosi, poslovodje ne imenujejo, k obrtnim zadrugam ne pristopa in se vajenci oziroma sotrudniki ne priglašajo ter tudi obrtnopolicijski predpisi ne izvajajo.

Glede teh zadrug (konzumov itd.) je pravno prakso pojasnilo že ministrstvo za trgovino in industrijo, oddelek v Ljubljani, z okrožnico z dne 7. sept. 1920, št. 7401, prej pa že tudi bivše avstrijsko trgovinsko ministrstvo z razpisom z dne 5. novembra 1888, št. 7320, zb. norm. št. 701, ter z razpisom z dne 21. febr. 1896, št. 72.680/95, zb. norm. št. 702 in z dne 13. oktobra 1900, št. 34.523, zb. norm. št. 703.

Po teh navodilih je treba gospodarske in pridobitne zadruge deliti na one, ki so po svojih pravilih omejene na člane, in na one, ki to niso. Predvsem poslednjim je namenjena okrožnica iz leta 1920, ki pojasnjuje določila §§ 55. in 40. obrt. reda, označujoč kriterije podružnic. Razen tega pa pripominja, da pri malih konzumnih društvih, ki nimajo stalnih nameščencev in kjer opravljajo vse posle člani sami, ni zahtevati prijave obrta tedaj, kadar ne gre za trgovske posle v pravem pomenu in ne za trgovski dobiček. Baš o pomenu tega pristavka pa je ostala prvoinstančna praksa na nejasnem.

Povdarim naj, da se kriterij, po katerem se dele gospodarske in produktivne zadruge med prijavno obvezne in neobvezne glede na namero na dobiček, povsem krije s prej omenjenim kriterijem, po katerem so one **zadruge, ki poslujejo z nečlani, obrtnice, niso pa one, ki so omejene na člane.**

Trгоvec je v zmislu čl. 4. trgovskega zakona oni, ki **obrtoma** vrši trgovske posle. O trgovskem poslovanju tedaj ni govora, če ne gre za obrtno izvrševanje, ki je bistveno. Med bistvenimi znaki obrtnega poslovanja je namera na **dobiček**. Baš ta namen pa se gospodarskim in pridobitnim zadrugam, omejenim na člane, tako v omenjenih razpisih, kakor v judikaturi najvišjega sodnega dvora ter v literaturi ni nikdar priznaval (prim. Stavb.-Piskov komentar, I. zv.,

str. 49, 142 i. v.). Smatra se, da je namen zadrug, pospeševati koristi članov, ne pa dosegati dobiček za zadrugo kot tako, t. j. za združeno imovino. Gre tedaj pri zadrugah samo za organizirano nabavo prometnih stvari po skupini oseb, t. j. članov, kakršno vrše sicer brez organizacije poedinci — zasebniki — in za ravno takšno vnovčevanje lastnih pridelkov itd. V prvem primeru se tedaj vrši nakup, v drugem pa prodaja ne za zadrugo, temveč za v zadrugi organizirano enoto članov, s čemer se baš zadruge razlikujejo od trgovskih družb. Dočim gre trgovcu-poedincu za stalen pridobitni vir pri obrtovanju, združnikom ne gre za to, temveč le za ugodnejši nakup, oziroma prodajo, ki jo baš z organizacijo v zadrugi dosežejo, s čimer se element namere na dobiček izključuje.

Vendar pa je tudi od zadrug, ki svoje poslovanje omejujejo na člane, zahtevati tedaj, če to poslovanje obsega posle, za kakršne obrtni red predpisuje obrtnikom pridobitev koncesije, da si dotično koncesijo izposlujejo (§ 92. cit. zakona o gospodarskih in produktivnih zadrugah). Ta zahteva je je utemeljena v važnosti koncesioniranih opravil za javno varnost in javno zdravstvo. Omenjenim zadrugam je potrebno tudi dovolilo po čl. 41. pravilnika o gostilnah, kavarneh in ostalih obratovalnicah z alkoholnimi pijačami z dne 28. novembra 1927, Uradni list št. 1/1 ex 1928, za izvrševanje gostilne ali kavarne med člani.

V zmislu teh izvajanj je treba tedaj od vseh onih produktivnih in gospodarskih zadrug, ki obratujejo tudi z nečlani, zahtevati prijavo obrta in odgovornega, usposobljenega poslovođa ter vpoštevanje vseh ostalih zadevnih predpisov obrtnega reda. Seveda je sprejeti tako prijavo na znanje samo tedaj, če je dotično obrtno izvrševanje po pravilih zadrug dopustno.

Vsako prekoračenje delokroga, ki je zadrugi odrejen v pravilih, presoja v zmišlu § 88. cit. zakona predvsem redna sodišča. Obrtna oblast pa nadzoruje poslovanje zadrug v zvezi s kazenskimi določili obrtnega reda, ki jih je uporabiti vselej, kadar zadruga neupravičeno raztezajo svoje delo

vanje na nečlane, oziroma vrše posle brez pridobljene obrtne pravice, ko bi si jo morale pridobiti.

Pričujoča pojasnila dajem na znanje z naročilom, da pri presoji poslovanja zadrug po njih postopate.“

Osvoboditev plačevanja taks pri zadrugah.

Ministrstvo financ, oddelek za davke, je izdalo naslednjo naredbo z dne 31. julija 1929, št. 74.170:

Po predpisih členov 95. in 98. zakona o kmetijskih in obrtnih zadrugah od 3. decembra 1898. in člena 1. zakona o izpremembah in dopolnitvah v zakonu o taksah od 9. marca 1911. je izdal minister financ pod št. 74.170 od 31. julija 1929. rešenje sledeče vsebine:

„Da se vse kmetijske in obrtne zadruge, njihove sreske, okrožne, deželne in glavne zveze, osnovane po zakonu o kmetijskih in obrtnih zadrugah od 3. decembra 1898. in one zveze od najmanj 20 zadrug in njihove zadruge, če dotična zveza in njene zadruge po svojih statutih ne dele članom na združne deleže dividende, niti ne dajejo članom svojih upravnih in nadzornih odborov tantijem in ako se njihovi rezervni fondi v nobenem slučaju ne morejo deliti med člane, oproščajo plačevanja taks:

1. za vse svoje prijave za vpis v združni register;
2. za vse overitve podpisov upravnega odbora;
3. za overitev prepisa pravil;
4. za objave v „Službenih Novinah“, da se je zadruga vpisala v register;
5. za overitev podpisov na izjavi o vstopu v zadrugo;

6. za vpis združnikov v sodni seznam in potrdilo o tem;

7. za potrditev izprememb v pravilih, njih vpis v združni register in objavo o tem v „Službenih Novinah“;

8. za potrdilo sodišča, da so osebe, pri njem označene kot člani upravnega odbora, vpisane v združni register;

9. za prijavo izpremembe v sestavi upravnega odbora zaradi vpisa v združni register;

10. za vpis sodnih odločb o razveljavitvi sklepov občnega zbora v združni register in objavo o tem;

11. za prijavo sodišču in vpis v združni register, da je član izstopil ali da je umrl ali da je bil izključen;

12. za izjave združnikov sodišču, da so izstopili in za vpis tega v združni register;

13. za izplačila združniku, ki je prestal biti združnik, z njega vlogo in prinosom*;

14. za prenos vplačil** od enega združnika na drugega, za prijavo o tem sodišču in vpis združnikov v združni register;

15. za prijavo sodišču o prestopu zadruga, za razglas o prestopu v „Službenih Novinah“ in poziv upnikov;

* t. j. za izplačilo deleža.

** t. j. za prenos deležev.

16. za izločitev terjatev neprijavljenega upnika in izročitev te prijave sodišču v shrambo;

17. za razpust zadruge po odločbi sodišča in za pritožbo zadruge zoper odločbo sodišča o tem;

18. za prijavo upravnega odbora zaradi otvoritve konkurza;

19. za prijavo likvidatorjev sodišču po nadzorstvenem odboru, za njen vpis v zadružni register, overitev podpisov likvidatorjev in razglasitev imen likvidatorjev;

20. za izročitev knjig in spisov sodišču po končani likvidaciji;

21. za overitev podpisov po državnih oblastvih na spisih o pravici revizije;

22. za vse prijave državnim oblastvom o izvršitvi revizij zadrug in zvez;

23. za izdajanje faktur, priznanic, blagajničnih potrdil zadrug in zvez državnim in samoupravnim oblastvom;

24. za potrditev obligacij zadružnikov, če jemljejo denarna posodo od svojih zadrug;

25. za predložitev letnih bilanc in računov oblastvom in njih razglasitev v „Službenih Novinah“;

26. za otvorene in tekoče račune zadružnih zvez in zadrug, ki jih imajo pri poštni hranilnici in državni hipotekarni banki;

27. za prošnje državnim oblastvom zaradi intervencije v revizijskih poslih;

28. za prošnje zadrug in zadružnih zvez, namenjene državnim in samoupravnim oblastvom, da bi se jim izdal izpisek iz računskih in drugih knjig;

29. za priloge, ki jih dodajajo zadruge in združne zveze prošnjam in vlogam, namenjenim državnim in samoupravnim oblastvom;

30. za objave zadrug in zadružnih zvez o letnih računih in bilancah v zadružnih lokalih;

31. za razglase zadrug in zadružnih zvez v zadružnih časopisih o svojih poslih; toda če se tiče razglas nekega člana v privatnem poslu, se mora taksa pobrati;

32. za potrdila zadrug o vplačanih deležih zadružnikov;

33. za vse vloge, prošnje in vse dopisovanje zadrug in zadružnih zvez z državnimi oblastvi, kolikor spadajo glede plačevanja takse pod odredbo tar. post. 1. taksne tarife;

34. za račune, note itd., ki jih izdajajo zadruge in zveze svojim zadružnikom o prodanem blagu;

35. za knjižice, v katere vpisujejo zadruge in zveze svojim zadružnikom kupljeno blago;

36. za priznanice, izdane zadružnikom o plačanem dolgu;

37. za potrdila, ki jih izdajajo zadružniki zadrugi ali zvezio prejemu vrnjenih zadružnih deležev;

38. za potrdila zadrug ali zvez o prejetih obrestih in delnem odplačilu dolga, ki jih vpisujejo zadružnikom v združne knjižice;

Poleg tega se nanaša oprostitev iz čl. 95. zakona o kmetijskih in obrtnih zadrugah tudi na potrditev knjig.

Vinogradniške zadruge, ki prodajajo na debelo vino lastnega pridelka, se ne smatrajo za gostilne ali kavarne.

Ta oprostitev se nanaša za sedaj na vse kmetijske in obrtne zadruge v Srbiji in Črni gori, njih sreske in okrožne zveze kakor tudi na njih deželno in glavno zvezo, ki so ustanovljene po zakonu o poljodelskih in obrtnih zadrugah z dne 3. decembra 1898, na „Središnji savez hrvatskih seljačkih zadruga“ v Zagrebu in njegove zadruge, na „Savez srpskih zemljoradničkih zadruga“ v Sarajevu in njegove zadruge, na „Hrvatsko slavonsko gospodarsko društvo“ (kot osrednjo zadrugo

v Osijeku in njegove zadruge, na „Savez hrvatskih seljačkih zadruga za Bosnu i Hercegovinu“ v Sarajevu in njegove zadruge, na „Središnji savez jugoslovenskih seljačkih zadruga“ v Sarajevu in njegove zadruge, na „Zadružni savez“ v Splitu in njegove zadruge, na „Zadružno zvezo“ v Ljubljani in njene zadruge, na „Zadružno zvezo“ v Celju in njene zadruge, na „Zvezo slovenskih za-

drug“ v Ljubljani in njene zadruge, na „Zadružni savez“ v Zagrebu in njene zadruge.

O tej odločbi naj se obvestijo vse omenjene zveze, vsa ministrstva, vse finančne direkcije in okrožne finančne uprave; tudi jo je razglasiti v „Službenih Novinah“.

Št. 74.170. — Iz oddelka davkov, 31. julija 1929 v Beogradu.

□ | □ | □ | □ ZADRUŽNIŠTVO. □ | □ | □ | □

Taksna oprostitev za zadruge. Vse zadruge opozarjamo na naredbo finančnega ministra, ki jo objavljamo v tej številki. Ta naredba obsega določbe za vse slučaje, v katerih so zadruge taks proste. Te določbe se sicer ne razlikujejo od prejšnjih, vendar pa smatramo potrebno, da jih objavimo, ker so sedaj prvič izšle v skupni naredbi. Zadruge naj imajo to številko Narodnega Gospodarja vedno pri roki, da bodo mogle v vsakem slučaju pogledati, kdaj imajo taksno prostost in kdaj ne. Prejšnje naredbe so bile zadrugam, kot smo se mogli prepričati iz neprestanih vprašanj, še vedno neznane, kljub temu da so bile v veljavi že par let.

Domača lekarna živinorejske zadruge. Ena izmed nalog živinorejskih zadrug je tudi ta, da imajo skupno domačo lekarno za prvo pomoč pri živini. Z željo da pokaže živinorejskim zadrugam, katera sredstva spadajo v domačo lekarno, je Zadružna zveza na zadružni razstavi razstavila posebno domačo lekarno. Živinorejska zadruga, ki si želi nabaviti tako domačo lekarno, more dobiti vsa potrebna zdravila, ki so bila razstavljena, po znatno znižani ceni pri Zvezi.

Kreditne zadruge in informacijska služba. Med denarnimi zavodi, bančnimi in nebančnimi, je običaj, da si vzajemno in

brezplačno dajejo informacije o podjetjih, tvrdkah in osebah, ki se nahajajo v njihovem področju. Prihaja pa na Zvezo mnogo pritožb, da kreditne zadruge na take prošnje za informacije sploh ne odgovarjajo. Je zahteva vljudnosti med denarnimi zavodi, da drug drugemu po najboljši vesti in vednosti pošiljajo informacije. Brez te vzajemne pomoči bi bilo denarnim zavodom zelo, zelo težko delati in bi prav mnogokrat lahko radi neinformiranosti utrpeli veliko škodo. Mnoge naše produktivne zadruge, bodisi obrtniške, bodisi kmetijske dobivajo potom Zveze ali pa direktno od denarnih zavodov informacije o kupcih, ki se javljajo za njihove produkte. Denarni zavodi, kakor tudi Zveza so zadrugam vedno hitro in točno postregli s potrebnimi informacijami. **Zato smatramo, da je vzajemno tudi dolžnost naših kreditnih zadrug, da dajejo hitre in točne informacije.** Pri tem naj imajo pred očmi, da so vse te informacije **strogo zaupne**; torej mora tisti, ki jih je dal, ostati v strogi tajnosti. Informacije so pa tudi vedno **neobvezne** in ne more kreditna zadruga biti terjana na odgovor, ako slučajno njene informacije ne odgovarjajo dejanskemu položaju.

Smederevska vinogradniška zadruga. Našim zadružnikom je smederevska vinogradniška zadruga že poznana. Ko se govori

pri nas o vinogradniških zadrugah, se vedno navaja smederevska kot tista, ki bi morala služiti našim za vzor. Navajamo tu nekatere številke, da pokažemo delo in obseg smederevske zadruga. Koncem 1. 1928 je imela 109 članov. Prodal je v preteklem letu 635.642 litrov vina in sicer odjemalcem po celi državi. Cene so bile prav ugodne. Zadruga je plačala članom za grozdje povprečno po Din 4.40 za kilogram, dobila pa je Din 7 za liter vina. Lansko leto je zadruga zgradila 11 novih sodov iz ojačenega betona in s steklenimi ploščicami, ki imajo prostora za 422.800 litrov. Sedaj more zadruga prejeti 1.500.000 litrov vina. Vinogradniki sami imajo največjo korist od zadruga, ker jim ta po najugodnejših cenah vnovčuje grozdje in jim nabavlja razne vinogradniške potreščine.

Iz poljskega zadrugništva. Glasom poročila Zadružnega sveta je bilo na Poljskem 31. decembra 1928 skupaj 16.349 zadrug proti 15.729 v l. 1927. Te zadruga se razdelijo sedeče: kreditne zadruga 6560, konsumne zadruga 3137, mlekarske zadruga 1515, kmetijske nabavne in prodajne 884, stavbne zadruga 774, obrtne zadruga 846 in razne zadruga 2636. Od teh zadrug je pripadalo 10.259 22 revizijskim zvezam. L. 1927 je imelo 7995 zadrug včlanjenih v revizijskih zvezah, 2.174.442 članov, od katerih je bilo 59 % kmetovalcev, 20 % delavcev in nameščencev in 12 % obrtnikov in trgovcev. More se trditi, da imajo vse poljske zadruga skupaj približno 3.200.000 članov t. j. nekako 12 % od celokupnega prebivalstva. Kreditne zadruga so v l. 1927 dale skupaj 786.5 milijonov zlotijev posojil. Hranilne vloge so dosegle 138 milijonov, kar pomeni stoodstotno povišanje napram prejšnjemu

letu. Mlekarske zadruga so vnovčile mleka za 73.3 milijonov zlotijev. Blagovni promet je znašal 690.7 mil. zlotijev, od tega je odpadlo 189 milijonov na konsumne zadruga in 365 milijonov pa na kmetijske zadruga.

Ustanovitev zadružne šole v Zagrebu. Kmetijsko ministrstvo je potrdilo pravila za zadružno šolo v Zagrebu. Ta zadružna šola bo imela podobno organizacijo, kakor jo ima naša. V odboru, ki bo šolo upravljal, so zastopane vse zagrebške zadružne zveze, zagrebška oblast, higijenski zavod in agromomska fakulteta. Šola prične s poukom že letos. Tečaji bodo trajali vsako leto po pet mesecev.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18 % Din 117.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg in po 100 kg à Din 92.—, kalijeva sol po 100 kg Din 180.—, kostni superfosfat Din 128.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 275.—; kostna moka Din 120.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v pločevini bobnih Din 200.—; cement dalmatinski Din 56.—; klajno apno Din 3.—; lanene tropine Din 3.90; modra galica Din 8.15; žveplo Din 3.20. Pri vagonem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700.— do 2.000.—; čistilnik 10 sit Din 1.500.—; Plugi Din 500.— do Din 940; reporeznica M. R. Din 550.—; trijerji Din 2.000.— do 3.500.—; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200.—; robkači Din 900.—; sadni mlini Din 1.400.— do Din 1.700.—; brzoparilniki Din 1.400.— do Din 2.800.—; kosilni stroji Din 2.000.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Množe tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.		Komad		Komad	
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din	—50	Blagajniški dnevnik 200 listov	Din	75—
za blagovne zadruge	"	—50	Knjiga tekočih računov 50 listov	"	40—
Zapisnik o rednem občnem zboru	"	—50	Knjiga tekočih računov 100 listov	"	56—
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali prememba pravil)	"	—50	200 " celo plat.	"	120—
Vloga na okrajno glavarstvo (predložitev računskega zaključka)	"	—50	Amerikanski journal za blagovne zadruge	"	180—
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	"	1—	Knjiga denarnih listkov 100 strani	"	15—
Izpiski iz knjige posojil	"	1—	Knjiga pristopnic 50 listov	"	12—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	"	—30	100 " " "	"	16—
Zadolžnice na poroštvo	"	—75	200 " " "	"	34—
Zadolžnice na vknjižbo	"	—75	Štraca 100 listov	"	65—
Zadolžnice na amortizacijo	"	—75	Štraca 50 listov	"	40—
Prošnje za posojilo	"	—50	Blagovni skontro 100 listov	"	75—
Pogodba za kredit v tek. rač.	"	—75	Blagovni skontro 50 listov	"	45—
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)	"	2—	Nakupna prodajna knjiga 100 listov	"	75—
6 1/4% do 7% (na papirju)	"	3—	Nakupna prodajna knjiga 50 listov	"	45—
7 1/2% do 8 1/2%	"	3—	Blago oddajni bloki	"	22—
9% do 10%	"	3—	Deležna knjiga 100 listov	"	45—
Listek za izplačilo vloge	"	—10	Deležna knjiga 200 listov	"	75—
Listek za izplačilo posojila	"	—10	Vložni zapisnik	"	30—
Opomin dolžniku	"	—10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	"	4—
Opomin porokom	"	—10	" (vezane)	"	3—
Zemljeknjižni predlog (list)	"	—40	" (broširane)	"	1—
Pole za inventuro	"	—75	Zadružno-posojilne knjižice	"	3—
Potrčila	"	—10	Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	"	4-75
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	"	—75	Knjižice za električni tok	"	1-50
Računski zaključki (kartonirani po 20 komadov) za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	"	22—	Imenik zadrušnikov 20 listov	"	20—
Denarne kuverte	"	—65	Imenik zadrušnikov 30	"	25—
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	"	—10	Imenik zadrušnikov 40	"	30—
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	"	—05	Knjiga porokov	"	20—
				Knjiga odstopnic (broširano)	" 6—
				Sejni zapisniki	" 26—
				Trgovske knjige z 2 kolonama	" 26—
				Indeksi	" 16—
				Mlekarske knjižice	" 3-75
				Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	" 30—
				" " " 100	" 50—
II.		Komad		III.	
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din	60—	Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din	2—
" " " 100	"	105—	Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	"	2—
" " " 150 celo platno	"	160—	Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	"	2—
Knjiga posojil 50 listov	"	65—	Pravila za živnoredske zadruge	"	2—
" " " 100	"	110—	Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	"	2—
" " " 150	"	155—	Pravila za mlekarne zadruge	"	2—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	"	50—	Pravila za zadružne elektrarne	"	2—
" " " 100	"	85—	Pravila za zavarovanje goveje živine	"	2—
" " " 150 celo pl.	"	135—	Pravila za strojne zadruge	"	2—
Razdelnik za nedenarne zadruge 24 listov	"	40—			
" " " 50	"	60—			
" " " 100	"	100—			
Blagajniški dnevnik 100 listov	"	45—			

